

BAYONA'KO BATZARRA

Printze Luis L. Bonaparte'ri zorrak ordaintzen

Joan dan Urria'ren amabosta ta amaseia, orain eun urteko egun batzuen gogoangarri izan ditu Bayona'ko erriak.

Euskaltzaleen Batzar ospetsu bat izan zan orduan Bayona'n. Euskaltzaleen beste Batzar sonatu bat izan degu aurten. Printze Luis Luziano Bonaparte izan zan Batzar aren eratzalle. Printze berari zor ura ordaintzeko izan degu, berriz, oraingo Batzar onen eratzlea.

Orduan bizi zan euskaltzale oro, an zan Batzar artan. Gaurko euskaltzale oro ere, biotzez bederenik, an izan da aurten Bayona'n. Euskal-erriaren lau aldeetatik orduan eta orain. Euskerarenganako maite berean irazekirik guztiok, ordukoak eta orainguok.

Musée Basque'n izan ditugu Batzarrak. Ez bait-zezaketan leku ederragorik izan. Ainbeste ta ainbeste euskal-puska, ain txukunki pillaturik arkitzen diran areto apain aien erdian. Gizategi zabal paxarakoan... Egurrezko soliberi luze sendoa sapaiean...

* * *

Gu eldu giñanerako Batzarra asia zan. Vilallonga'tar Jose Luis Jaun Kuntia ari zan bere lan luze ta ederra irakurtzen. Lendik itz egina bait-zan Erriaren izenean Bayona'ko Jaun Mera, guztioi ongie-torri emanaz Eun-urte-muga ura Bayona'n egitera. Maiburuko, antxe zeuden Jaun Merarekin batean gure Euskaltzaindiko Buru argi Etxaide'tar Ignazio Jauna eta aldameneko, berriz, gure Euskaltzain Dassance Jauna, Ustaritz'eko Mera bera ere.

Vilallonga Jaunaren Itzaldia, Bonaparte'ren bizitza ta lanetaz izan zalarik, lan gaitza eta neurri bete-betekoa izan zan. Onez aurrera

Printze euskaltzaleari buruz ezer jakin nai duanak, itzaldi luze ta zabal artan bait-duke bear duan guzti-guztia...

* * *

Itzaldi aren ondotik, Bonaparte'ren Idazti ta lanen erakusketa izan zan. Itzaldietako Aretoaren sarreran antxe bait-zeuden bitrina ederre-tan zabal-zabalik, ikuskarri, eunka libururen sarrerak etab. etab. Bayona'n gordetzen diranetatik, an ziran geienik... Biotz-ukigarri, besteak beste, biotz-ukigarri gaurko euskaltzaleentzat, orain eun urte ain maitekiro Euskerari eskiñitako lan, izardi, txanpon ta amets guzti aiek...

* * *

Ondotik Euskaltzaindiak bere Illoroko Batzarra.

* * *

Apal-ondoan, eguneko lanaren sari bezela, antxe itxaro ginduan lenengo Areto berean —orain Teatro biurturik ezik— aspalditxoan gure begi-belarriak goxatu dituan soñu ta teatro-saiorik txukun eta perekagarrienak. Montzon Jaunaren Teatro-gai sedaz eiotako bitxia; eta Tolosa'ko “Eskolania Gorriti”k ain finki kanta oi duan euskal-programa txoragarria. Ordua ere alakoa zanda, —arratseko bederatzia, zineetarako ordua— jende-sail ederra batu zan areto-zabal-zabalean, euskal-zati ukigarri aien oiartzun goxoa biotzean sentitzera ta txalo beroz saritzera...

* * *

Bigaramona, illaren 16'a, Mitxelena Jaunaren itzaldi batez asi zan; gaia, “Bonaparte ta Euskal-dialektologia”; izan ere gure Printze jakintsua izan bait-genduan izan, Eusko-dialektologiaren benetako sortzalle, bere laguntzalleen laguntasunez, arako “Mapa” sonatu artan bere ikaskizunak finkatu zituan arte...

Eta ontan eta zenbait idaz-bidali irakurtzen eta arakutzen eman zan gañerako goiza.

* * *

Arratsaldean izan genduan Batzar guzietan beteena: beteena itzaldiz, eta beteena itzunez. Iru itzaldi, zein baño zein. Eta aietan bat

Akitz'eko gure Gotzai argi-argiaren esku. Urrezko eraztuna, benetan, gure Batzar guzti aien bukaeratzako Mons. Mathieu Jaunak ipiñi zuana!

Gure Dassance'n gain ziran iztunen aurkezteak. Betiko bisai-gozo, dun gure Euskaltzankide maitagarria.

Pierre Laffite Jauna —beste milla gauzaz gañera Euskaltzaina bera ere— izan zan lenengo Iztun. Gaya, bere neurri-neurrikoa "Euskera ta Linguistak". Azkar eta txorrotx, ez bait-degu entzun iñoiz, arek bere gaiari buruz emandako irizpide bizia bezelakorik. Txorrotxa, bañan, ori bai, beti ere ironi-irriño bat ezpain-artean, euskerari buruzko bakoitza azaltzean eta irizpidetzean... Ondotxo prestatua egon gure lagun prestua ortarako, beste asko gauzetarako ezik. Mons. Mathieu'ri galde bertzela.

Akitz'eko Apezpiku Jaun au izan genduan urrengo iztun. Bat ere aunditasunik ez. Bañan bai berak ere, gure ango anaiak ezpafietan ain nabarmen duten irriño pullita... Parrez-parrez Euskeraren txoko ixkutuak aipatu zizkigun, berak beste iñork obeki aipa ez ditzazkean eran. Ez zaizkigu berealakoan burutik ahantziko arek esandakoak; ez eta gure begi-zolatik galduko ere alako aren ikuskari gogoangarria: masail gorri, ille txuri-txuri, begiratu maltxur, gizon ez aundi, gotzai-gerriko gorri zabala esklabinadun sotana beltxean... eszenarioalde batean, antxe bera bakarrik, parrez-parrez gure txaloak ixildunaiez...

Irugarren iztun, gure Arrue'tar Antonio. Euskera ederrean, berak oituak gaduzkan bezela. Euskera ederrean eta bero. Abogadoki. Printze ohoragarriz entzunda geneduzkanak, ederki biribildu zizkigun berak bere itzaldi labur eta ondo mamituan. Eta zer esanik ez, azken-itzak oso txalogarri izan zitzaizkigula, besteak beste, gure Printze Jaunarentzat betiko Errege-aulki bat guztion biotzean eskatu zigunean: Errege-Tronuya Printze euskaltzalearentzat, euskaltzale guztion biotzean...

Eta ola amaitu ziran, beti ta beti gogoan izango ditugun Batzar eder aiek.

M. L.

